

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าประวัติของอาชีพช่างตัดผม ศึกษานโยบายของรัฐที่มีผลกระทบต่อช่างผม และศึกษาหาแนวทางในการจัดตั้งสภาช่างผมไทย ผู้วิจัยสามารถสรุปการวิจัย และข้อเสนอแนะดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาประวัติศาสตร์ทรงผมและร้านตัดผมในสมัยต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย อย่างทรงผมของชายและหญิงที่มีวิวัฒนาการตั้งแต่สมัยสุโขทัย ทรงผมของชายไทยไว้ผมยาวปล้อย ส่วนหญิงไทยไว้ผมยาวเกล้าผมสูง มีเครื่องประดับสวมรอบมวย และเมื่อเข้าสู่สมัยอยุธยา ชายส่วนใหญ่ตัดผมสั้น มีลักษณะโกนรอบศีรษะ มีผมอยู่ตอนกลางศีรษะ หวีแฉกกลาง เรียกว่า ทรงมหาดไทย ส่วนหญิงก็มีการตัดผมสั้นตามอย่างชาย ทั้งชายและหญิงไว้ผมทรงนี้เรื่อยไปจนกระทั่งถึงรัชกาลที่ 4 มีการติดต่อการค้า การทูตกับประเทศตะวันตก เริ่มมีการรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา แต่ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทรงผมยังไม่ชัดเจน มีการแก้ไขวัฒนธรรมเรื่องการไว้ผมในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อครั้งเสด็จต่างประเทศ โปรดให้เปลี่ยนการไว้ผมทรงมหาดไทยให้ไว้ผมยาวขึ้น ให้ผู้หญิงเล็กไว้ผมปัก ไว้ผมยาวขึ้น ตามพระราชดำริให้เป็นบ้านป่าเมืองเถื่อนให้ทำตามอย่างตะวันตก เมื่อหญิงมีการไว้ผมยาวขึ้น จึงเกิดทรงผมอื่น ๆ อีก คือ ผมทัด ผมดอก กระพุ่ม และผมยาวประป่า ในสมัยรัชกาลที่ 6 ทรงผมหญิงไทยเริ่มไว้ยาวขึ้นมาก จึงมีการเกล้าผมขึ้น เรียกว่า ผมโป่ง และสำหรับผู้ที่ไม่ชอบไว้ยาว ก็จะใช้ผมยาวเสมอต้นคอ เรียกว่าผมบ๊อบ และนิยมมีเครื่องประดับในการตกแต่งผม ในสมัยรัชกาลที่ 7 การตอบรับวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น เกิดมีการตัดผมเกิดขึ้น จากผมบ๊อบกลายเป็นผมทรงซิงเกิล คือมีการตัดผมให้รุ่มงอเข้า นอกจากนั้นมีการไว้ผมคลื่น และผมดัดยาว เมื่อการเมืองไทยมีการเปลี่ยนแปลงเป็นระบอบประชาธิปไตย ผู้นำแฟชั่นทรงผมเปลี่ยนจากชนชั้นสูงเป็นดารานักร้อง ตามโทรทัศน์ หนังสือ และมีทรงผมมากมาย จนกระทั่งปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ การติดต่อสื่อสารทำให้โลกแฟชั่นแคบลง การตอบรับกระแสแฟชั่นมากขึ้น ทรงผมจึงมีความหลากหลายมากขึ้น

เดิมที่ช่างตัดผมไม่มีร้านตัดผม จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 5 มีหลักฐานให้เห็นว่า มีร้านตัดผมของไทยเกิดขึ้นในสมัยนั้น บนถนนบำรุงเมือง กรุงเทพฯ โดยร้านตัดผมสมัยก่อนจะแบ่งแยกเป็นร้านตัดผมชาย ร้านตัดผมหญิง ในร้านตัดผมชายจะเน้นตัดผมเป็นหลัก ส่วนร้านตัดผมหญิงจะทำผมตามสมัยนิยม ร้านตัดผมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ผู้นำประเทศให้อาชีพตัดผมเป็นอาชีพสงวน ร้านตัดผมจึงเกิดขึ้นมากมายในสมัยนั้น เมื่อเวลาผ่านไปมีการขยายร้านตัดผมกลายเป็นโรงเรียนหรือสถาบันสอนเสริมสวยเพื่อสอนเป็นอาชีพ ทำให้มีผู้ที่เรียนจบมาประกอบอาชีพช่างผมได้ มีการเปิดร้านตัดผมเพื่อรองรับกับความต้องการของตลาดและแฟชั่น โดยเฉพาะในปัจจุบันการตัดผมมิใช่ตัดผมเพื่อให้ดูเรียบร้อยตามกฎระเบียบเท่านั้น แต่เป็นการตัดให้เข้ากับบุคลิก ทันสมัย ตามแฟชั่น เป็นธุรกิจทำผมอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

ก่อนจะมีร้านตัดผม ช่างผมในอดีต ถืออุปกรณ์ อันได้แก่ ตะกรไถย มีดโกนจิ้น หวี ชีผึ้ง น้ำมันตานิ กระจก ไปตามสถานที่ต่าง ๆ เมื่อแรกเริ่มมีร้านตัดผม อุปกรณ์การทำผมจึงเปลี่ยนไปจากเดิม คือ แก้อัปรับเอนได้ กรรไกรตัดผมที่ทันสมัยขึ้น ปิดตาเลียนเครื่องมือในการตัดผมที่เพิ่มความสะดวกสบายในการตัดผมสั้นสำหรับผู้ชาย ไดรเป่าผมช่วยให้การจัดแต่งทรงได้ดีขึ้น อุปกรณ์เหล่านี้ยังถูกพัฒนาด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นนวัตกรรมสำหรับธุรกิจทำผม ตัวอย่างเช่น สารเคมีในการตกแต่งผม การย้อมผมทำสีผม เคลือบผม ดัดผม ตลอดจนผลิตภัณฑ์เพื่อบำรุงและดูแลเส้นผม เป็นต้น

ผลการวิจัยประวัติศาสตร์เรื่องผม มิได้บอกเพียงแค่เรื่องแฟชั่นทรงผมเท่านั้น แต่ทำให้ทราบถึงวิถีความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละยุคแต่ละสมัย ทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการทางด้านการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจของประเทศไทย รวมทั้งได้ทราบถึงวิวัฒนาการและความสำคัญของช่างตัดผมไทยด้วย

2. จากการศึกษานโยบายของรัฐที่มีผลกระทบต่ออาชีพช่างผมไทย โดยเฉพาะในยุคของจอมพล ป. พิบูลสงคราม สภาพความเป็นอยู่ของช่างตัดผมไทยมีความเป็นอยู่ดีขึ้น เพราะรัฐบาลให้การสนับสนุนตามนโยบายรัฐนิยม ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 281 จัดให้อาชีพช่างตัดผมเป็นอาชีพสงวน มิให้ต่างชาติมาแย่งอาชีพของคนไทย ธุรกิจทำผมมีจำนวนมากขึ้น เมื่อรัฐบาลสมัยจอมพล ป. ให้การสนับสนุนในวิชาชีพนี้ จึงมีการยกระดับช่างผมด้วยการจัดแข่งขันฝีมือช่างผม และจัดตั้งองค์กร/สมาคมสำหรับช่างผมขึ้นด้วย เมื่อถึงยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้นำประเทศ มีการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมตามแบบตะวันตก ต้อนรับอิทธิพลจากตะวันตก ร้านตัดผมกลายเป็นแหล่งบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดและตามแฟชั่น จนกระทั่งประเทศไทยเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี 2540 จำเป็นต้องกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ทำให้เศรษฐกิจในประเทศแยลง รวมทั้งหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 รัฐไม่ได้คุ้มครองให้อาชีพตัดผมเป็นอาชีพสงวนอีกต่อไป ช่างตัดผมต้องกังวลกับยุคโลกาภิวัตน์ที่จะถูกทุนนิยมต่างชาติเข้าครอบครองอาชีพที่เคยเป็นอาชีพสงวน

3. จากกรณีศึกษาร้านชลาชล ด้วยนวัตกรรมทางความคิด แสดงให้เห็นว่าธุรกิจทำผมที่ใช้แนวคิดนี้มีเจริญก้าวหน้า และเห็นสอดคล้องต้องกับทฤษฎีของ Schumpeter ดังนี้

1. ชลาชลปลูกความคิดโดยริเริ่มจัดตั้งร้านตัดผมแนวใหม่ด้วยความมุ่งมั่นและการสั่งสมประสบการณ์ นำนวัตกรรมทางความคิดมาใช้ในการพัฒนาธุรกิจทำผมให้ดีขึ้นตรงกับ Schumpeter ที่แนะนำให้ธุรกิจมีการริเริ่มระบบการผลิตแบบใหม่ และต้องเป็นนวัตกรรมทางความคิดด้วย

2. ความสำคัญในการบริการลูกค้าของชลาชล นั่นก็คือ การผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพในวิชาชีพช่างผม เพื่อให้ได้ช่างผมที่มีฝีมือ ตรงตามความต้องการของลูกค้า ตรงกับการผลิตสินค้าแบบใหม่ตามแบบ Schumpeter

3. หลังจากร้านชลาชลประสบความสำเร็จ จึงเกิดแนวคิดในการเปิดตลาดสำหรับลูกค้ากลุ่มอื่น ๆ ด้วยการสร้างแบรนด์ใหม่ เจาะกลุ่มลูกค้าวัยที่แตกต่างจากเดิมเป็นการเปิดตลาดใหม่ ตามแนวคิดของ Schumpeter

4. ชลาชลเล็งเห็นว่า ช่างผมนี่เองที่เป็นวัตถุดิบสำคัญ และช่างผมจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเมื่อช่างสามารถออกแบบทรงผม จึงมีการอบรมและฝึกฝนให้ช่างผมสามารถออกแบบทรงผมได้ ถือได้ว่าเป็นการจับแหล่งวัตถุดิบที่ดี ของ Schumpeter เพื่อนำมาพัฒนาองค์กรได้เป็นอย่างดี

5. Schumpeter กล่าวว่า ต้องมีการจัดการปรับปรุงระบบของโรงงานอุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งตามแนวคิดของชลาชล ก็การพัฒนาระบบให้ใหม่อยู่เสมอ กล่าวคือ เมื่อคิดริเริ่มระบบขึ้นมาแล้ว ค้นหาการผลิตสินค้าแบบใหม่ เปิดตลาดใหม่แล้ว และการจับแหล่งวัตถุดิบได้แล้ว ก็ต้องคิดปรับปรุงระบบอยู่เสมอ

นวัตกรรมทางความคิดทำให้ธุรกิจทำผมสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะสถานการณ์จะเป็นอย่างไร หากใช้แนวคิดใหม่ มาประยุกต์ใช้กับสิ่งที่มีอยู่ย่อมทำให้อะไรนั้นพัฒนาอยู่ได้

4. จากการศึกษาพระราชบัญญัติสถาปนิก และ ข้อบังคับสภาวิศวกร ทำให้ทราบว่า ในอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพ ต่อร่างกาย ควรมีพระราชบัญญัติเพื่อควบคุมในอาชีพนั้นด้วย เพื่อเป็นกฎในการดูแลระเบียบสังคม และข้อบังคับต่าง ๆ จะช่วยควบคุมดูแลความประพฤติของผู้ประกอบการต่าง ๆ ให้เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ประพฤติมิคดโกงซึ่งความเสื่อมเสียมาสู่อาชีพ

5.2 ข้อเสนอแนะ

ควรมีการรวมกลุ่มสถาบันเสริมสวยต่าง ๆ ให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อยกระดับฝีมือแรงงานไทย ให้ทัดเทียมต่างชาติและเป็นมาตรฐานสากล อีกทั้งยังช่วยป้องกันชาวต่างชาติไม่ให้เข้ามาประกอบอาชีพช่างตัดผมในประเทศไทยโดยง่ายเกินไป

วิชาชีพช่างผมเป็นวิชาชีพที่ใช้ศาสตร์และศิลป์สร้างสรรค์ความงามบนเส้นผม และดูแลเส้นผม วิชาชีพช่างผมเป็นอาชีพที่มีมาช้านาน มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลต่าง ๆ เป็นอย่างดี เพราะผมเป็นสิ่งที่อยู่บนศีรษะ ทั้งเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงบุคลิกและสถานะให้แก่บุคคลเหล่านั้น อาชีพช่างผมเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพของผู้ใช้บริการ เนื่องจากในวิชาชีพมีส่วนเกี่ยวข้องกับเครื่องมือและสารเคมี อันได้แก่ กรรไกรตัดผม น้ำยาตัดผม ยาย้อมผม เป็นต้น อาชีพช่างผมจึงเป็นอาชีพที่ต้องมีความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพ มีความเป็นมาตรฐานในอาชีพ

ธุรกิจทำผมเป็นธุรกิจที่ไม่มีกฎหมายควบคุม จึงสามารถเปิดดำเนินกิจการได้โดยง่าย แต่ขาดการดูแลควบคุมจากภาครัฐมานานทำให้เกิดปัญหามากมายในธุรกิจนี้ เช่น หลักสูตรวิชาชีพช่างผมที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีการจัดสอบใบประกอบวิชาชีพช่างผม จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากช่างผมที่มีฝีมือไม่ได้มาตรฐาน การขาดความรู้ด้านระบบบริหารจัดการที่ดี และช่างผมที่ไม่มีจรรยาบรรณ

ในการรวมกลุ่มช่างผมไทยนี้ ควรศึกษาแบบอย่างสมาคมวิชาชีพอื่น ๆ ที่มีการจัดตั้งสภาวิชาชีพ และมีพระราชบัญญัติวิชาชีพ และจากการศึกษาพระราชบัญญัติสถาปนิก (ดูภาคผนวก ข หน้า 158) ซึ่งเป็นกฎระเบียบที่ควบคุมโดยรัฐบาล เป็นกฎข้อบังคับให้ประกอบวิชาชีพอย่างเป็นธรรม และเมื่อมีการประพฤติผิด ก็จะมีกฎข้อบังคับเป็นบทลงโทษ ฉะนั้นหากช่างผมมีการก่อตั้งสภาช่างผมไทย เป็นการรวมกลุ่มช่างผมให้เป็นเอกภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถ ทักษะฝีมืออาชีพให้เป็นมาตรฐานสากล มีการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (License) สำหรับช่างผม เป็นการรับรองความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพช่างผม เพื่อเป็นการควบคุมการประกอบอาชีพช่างผมจากชาวต่างชาติ และมีข้อบังคับว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพช่างผม เพื่อควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพช่างผม ให้ช่างผมได้ประพฤติปฏิบัติตนอย่างมีเกียรติ มีคุณธรรม เป็นการยกระดับวิชาชีพช่างผม สำหรับธุรกิจทำผมนั้นย่อมเป็นผลดี เพราะเป็นการส่งเสริมให้ธุรกิจทำผมเป็นที่น่าเชื่อถือเป็นอย่างมาก และมีกฎข้อบังคับคุ้มครองวิชาชีพช่างผมให้อยู่ภายใต้กฎข้อบังคับเดียวกัน

หากมีการจัดตั้งสภาช่างผมไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้กับอาชีพช่างผมไทย ให้สามารถแข่งขันในตลาดโลก เช่น การให้ความรู้เทคนิควิทยาการสมัยใหม่ในวิชาชีพ หรือการจัดงานแสดงความสามารถของช่างตัดผมไทย เป็นการช่วยให้ช่างผมได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ และวิชาชีพช่างผมสามารถจัดให้มีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสาขาเสริมสวย เพื่อให้อาชีพช่างตัดผมได้มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง โดยมีได้เรียนเฉพาะวิชาชีพพระยะสัน แต่ยังเปิดโอกาสให้อาชีพช่างตัดผม ได้เรียนรู้หลักวิชาการแขนงต่าง ๆ ด้วย เพื่อการบริหารจัดการธุรกิจทำผมเบื้องต้นอีกด้วย รวมถึงการให้ความรู้

เทคโนโลยีเกี่ยวกับผมกับประชาชนทั่วไป เพื่อช่วยส่งเสริมความสามัคคีของผู้ประกอบวิชาชีพช่างผมด้วย

อำนาจ และหน้าที่ของสภา มีความเกี่ยวข้องกับกฎข้อบังคับในความเป็นมาตรฐานของวิชาชีพ และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ กล่าวคือ มาตรฐานของวิชาชีพ ก็คือผลงานที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัย และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ก็คือ พฤติกรรมที่ประกอบวิชาชีพด้วยความซื่อสัตย์ มีศีลธรรมอันดี เมื่อธุรกิจทำผมนำกฎข้อบังคับมาเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจ จะช่วยให้วิชาชีพช่างผมถูกยกระดับวิชาชีพขึ้น ด้วยช่างผมจะมีมาตรฐานในวิชาชีพ และช่างผมผู้มีอาชีพบริการ หากมีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตนแล้ว ย่อมเป็นที่ยอมรับของลูกค้าเป็นอย่างดี ในการควบคุมจรรยาบรรณในวิชาชีพ เป็นการควบคุมความประพฤติไม่ให้ประพฤตินิดต่อวิชาชีพ ต่อผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกัน และต่อผู้อื่นด้วยข้อบังคับนี้หากมีการปรับใช้ให้สอดคล้องกับวิชาชีพช่างผมจะส่งเสริมให้ช่างผมมีจรรยาบรรณในวิชาชีพมากขึ้น มีการประพฤติปฏิบัติอันดีงามต่อวิชาชีพ ต่อผู้ร่วมวิชาชีพ และต่อผู้อื่น จึงไม่เกิดการเอารัดเอาเปรียบในสังคม ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย หากมีช่างผมประพฤตินิดจรรยาบรรณจะต้องถูกลงโทษตามกฎหมายเพื่อไม่ให้เป็นการเสื่อมเสียต่อวิชาชีพ

5.3 ข้อเสนอแนะต่องานวิจัยต่อ ๆ ไป

1. ศึกษา Model ของสถาบันเสริมสวดยโดยปรับหลักสูตรให้เข้ากับปัจจุบัน โดยมีรัฐเป็นผู้ดูแลเรื่องมาตรฐานต่าง ๆ
2. ศึกษาการออกไปประกอบวิชาชีพ ตามมาตรฐานสากล
3. ศึกษาการจัดตั้งสภาช่างผมไทย

"ผม" ยังคงอยู่กับมนุษย์เราไปอีกนาน คงไม่มีใครที่ไม่ให้ความสำคัญกับ "ผม" เนื่องจาก "ทรงผม" ยังคงบ่งบอกฐานะ ตำแหน่ง หน้าที่การงานของบุคคลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี สำหรับผู้ที่จะช่วยดูแลผมให้กับทุกคนจะต้องเป็นผู้มีความรู้ มีฝีมือ และมีการดูแลเอาใจใส่ลูกค้าเป็นอย่างดี และหากมองในแง่ของเศรษฐกิจ ช่างตัดผมไทยมีความสามารถที่จะเป็นช่างตัดผมระดับโลกได้ จึงสมควรสนับสนุนให้อาชีพช่างตัดผมไทยก้าวสู่เวทีโลก